

Szentágothai János

by admin - csütörtök, március 26, 2015

http://otdk2015.pte.hu/ts/?page_id=799

Szentágothai János

1912-1994

Szentágothai János (ered. Schimert, Pestújhely, 1912. október 31. – Budapest, 1994. szeptember 8.) Kossuth-díjas magyar anatómus, egyetemi tanár, országgyűlési képviselő, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke. Antal Géza orvos unokája és Lumniczer Sándor (akinek nagybátyja Schöpf-Merei Ágost volt) orvos dédunokája.

Fiatalkora

Apai ágon erdélyi szász, anyai ágon székely származású, evangélikus orvosdinasztia második gyermekeként született. A budapesti Német Gimnáziumban érettségizett 1930-ban, majd felvették a Pázmány Péter Tudományegyetem orvosi karára. Ugyanitt tanult négy fiútestvére is. 1936-ban avatták orvosdoktorrá. Már egyetemista korában az anatómia tanszék munkatársa lett Lenhossék Mihály alatt, aki nagyra becsülte némettudását. Az Anschluss Bécsben érte, majd a háború után fölkérték az ottani orvosegyetem tanszékvezetőjének, de a pécsi katedrát választotta, ahol hallgatóinak rendszeresen tartott bibliaórákat is. 1956-ban a pécsi Értelmiségi Forradalmi Bizottság elnöke volt.

Családja

1938. június 7-én kötött házasságot Biberauer Alice-szal, akivel a Pro Christo Diákszövetségben ismerkedett meg, s akitől három leánya született: Katalin (1939), Klára (1941) és Mária Krisztina (1951); mindhárman az orvosi pályát választották. Szentágothai János négy orvos fivére az Egyesült Államokban és Németországban élt, gyermekeik közül már csak egy választotta az orvosi pályát. Szabadidejében szívesen bíbelődött révfülöpi hétvégi telkén a növényeivel.

Tudományos pályafutása

Oktatási pályájának kezdetén új technikákat dolgozott ki a degeneráció kutatásával kapcsolatban, ezzel a neuroanatómiában elismert szaktekintélyé vált. Egy évet Bázelen tanult posztgraduális képzés keretében. 1942-ben magántanári képesítést szerzett a neuroanatómia tárgykörében. A második világháború alatt (karpaszományos) orvos-vezető volt, hadifogságba került, ahonnan 1946-ban tért haza. Ekkor a Pécsi Orvostudományi Egyetemre került, ahol az anatómiai tanszék vezetőjévé nevezték ki. A tanszék háború utáni újraindítása után a vesztibuláris rendszer és a neuroendokrinológia témakörével foglalkozott. Pécsi évei alatt iskolateremtő munkát végzett a neuroanatómia terén. 1948-ban az MTA levelező tagjává választották. 1961-ben az ? tanszékén kezdték hazánkban az elektronmikroszkópos agykutatást.

1963-ban visszatért Budapestre, a Semmelweis Orvostudományi Egyetem anatómia tanszékének vezetését vette át. Itt elsősorban a kisagy- és nagyagykéreg működésével foglalkozott. Emellett többek között kísérleti agykutatással, a gerincvelői és agytörzsi pályákkal és a reflexmechanizmusokkal is foglalkozott, kutatott. 1967-ben az MTA rendes tagjává választották. A tanszéket 1977-ig vezette, majd 1986-ban hivatalosan nyugdíjba vonult, de a tanítást nem hagyta abba. Leghíresebb tudományos munkája a Kiss Ferencsel készített Az ember anatómiájának atlasza című, általa rajzolt tankönyv, amelyet tizenhárom nyelvre fordítottak le és száznál több kiadást ért meg. Azt hirdette, hogy az ember beszédfejlődésének zöme féléves korától másfél éves koráig tart és benne a kommunikációigény a legfontosabb tényező.

Közéleti pályafutása

1956-ban a pécsi Értelmiségi Forradalmi Bizottság elnöke volt. A közéletbe majd csak 1973-ban tért vissza, amikor a Magyar Tudományos Akadémia alelnökévé választották. Négy évvel később a tudományos köztestület elnöke lett, emiatt távozott tanszékvezetői pozíciójáról. 1985-ben távozott onnan, amikor országgyűlési képviselő és a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsának tagja lett (utóbbinak annak megszüntetéséig tagja volt).

Főbb művei

- Az ember anatómiájának atlasza (Kiss Ferencsel) Bp.: Posner Grafikai Műintézet, 1946.
- Die Rolle der einzelnen Labyrinthrezeptoren bei der Orientation von Augen und Kopf im Raume (Unter Mitwirkung von A. Gömöry, R. Scháb, J. Sas) Bp.: Akadémiai Kiadó, 1952.
- A Hypothalamic Control of the Anterior Pituitary (társzerzők: Flerkó Béla, Mess Béla, Halász Béla) Bp.: Akadémiai Kiadó, 1962.
- The Cerebellum as a Neuronal Machine (With John C. Eccles, Masao Ito) Berlin-Heidelberg-New York: Springer-Verlag, 1967.
- Funkcionális anatómia (I-III. kötet) Bp.: Medicina Könyvkiadó, 1971. (A negyedik, átdolgozott, 1985-ben megjelent kiadás társszerzője Réthelyi Miklós)
- Conceptual Models of Neural Organization (With Michael A. Arbib) Cambridge, Mass.: MIT Press, 1975.
- Neuralmechanism. Structure, function and dynamics (With Michael A. Arbib, Péter Érdi) Cambridge, Mass.: MIT Press, 1998.

Díjai, elismerései

- Kossuth-díj (1950)
- Állami Díj I. fokozat (1970) – Az idegrendszer funkcionális struktúrakutatásában elért eredményeiért.
- Akadémiai Aranyérem (1985)
- A Magyar Köztársasági Érdemrend középkeresztje a csillaggal (1992)

Források:

http://hu.wikipedia.org/wiki/Szent%C3%A1gothai_J%C3%A1nos

Kép forrása: <http://mta.hu/cikkek/szentagothai-janos-eletutja-129323>

PDF